



Handlingsplan för att förebygga och förhindra att unga blir gifta mot sin vilja

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens skrivelse 2009/10:229 Handlingsplan för att förebygga och förhindra att unga blir gifta mot sin vilja.

I skrivelsen redogör regeringen för problematiken kring och riskerna med att unga blir gifta mot sin vilja. Handlingsplanen innehåller de åtgärder som regeringen har vidtagit eller avser att vidta för att stärka det förebyggande arbetet samt för att stärka skyddet och stödet till de unga som drabbas. En utgångspunkt för alla åtgärderna är att de har tydligt fokus på att alla har rätt att själva välja med vem de ska ingå äktenskap.

Utskottet föreslår att skrivelsen, som inte har föranlett några motioner, läggs till handlingarna.

I betänkandet finns ett särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Utskottets överväganden	4
Skrivelsen	4
Särskilt yttrande	8
Skrivelsen (SD)	8
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlat förslag	9
Skrivelsen	9

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Skrivelsen

Riksdagen lägger skrivelse 2009/10:229 till handlingarna.

Stockholm den 2 november 2010

På kulturutskottets vägnar

Berit Högman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Berit Högman (S), Christer Nylander (FP), Cecilia Magnusson (M), Anne Marie Brodén (M), Kerstin Engle (S), Gustaf Hoffstedt (M), Per Svedberg (S), Anders Flanking (C), Isak From (S), Michael Svensson (M), Tina Ehn (MP), Andreas Carlson (KD), Bengt Berg (V), Amir Adan (M), Agneta Gille (S), Gunilla Svan-
torp (S) och Josef Fransson (SD).

Utskottets överväganden

Skrivelsen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

I skrivelsen redogör regeringen för problematiken kring och riskerna med att unga kan bli och blir gifta mot sin vilja.

Utifrån kunskapsunderlag som Ungdomsstyrelsen och andra myndigheter redovisat har regeringen tagit fram en särskild handlingsplan med åtgärder som ska förebygga och förhindra att unga blir gifta mot sin vilja. Handlingsplanen innehåller de åtgärder som regeringen har vidtagit eller avser att vidta för att stärka det förebyggande arbetet samt för att stärka skyddet och stödet till de unga som drabbas. En utgångspunkt för alla åtgärder är att de har tydligt fokus på att alla har rätt att själva välja med vem de ska ingå äktenskap. Åtgärderna utgör ett komplement till de insatser som redan pågår inom ramen för regeringens handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer¹ samt inom regeringens handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål². Åtgärderna bygger på den kunskap och de insatser som dessa tidigare handlingsplaner har gett.

Regeringen beräknar kostnaderna för att genomföra handlingsplanen till 10 miljoner kronor 2010. Åtgärderna som ingår i handlingsplanen finansieras inom befintliga ramar inom utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet, anslag 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder*.

Insatsområden

Enligt regeringen finns det i huvudsak tre områden som myndigheter bör ta hänsyn till när de planerar och genomför insatser för att förebygga och förhindra att unga blir gifta mot sin vilja:

- *Främjande insatser* som utgår från ett perspektiv som stärker individens rättigheter, självkänsla, identitetsutveckling och ökar delaktigheten och inflytandet.
- *Förebyggande insatser* som inkluderar specifika insatser för de problem som har identifierats. Av särskild vikt är att nå de barn och unga som är utsatta och deras familjer.

¹ Skr. 2007/08:39, bet. 2007/08:JuSoU1, rskr. 2007/08:167.

² Skr. 2007/08:167, bet. 2008/09:JuU4, rskr. 2008/09:174.

- *Stödjande och skyddande insatser* för de unga som har blivit utsatta. De barn och unga som placeras av samhället i familjehem, hem för vård och boende, sluten psykiatrisk vård eller tvångsvård har behov av extra insatser samt stöd för etablering i samhället efter avslutad placering.

Regeringen framhåller att insatserna bör ha ett tydligt fokus på metodutveckling och långsiktigt arbete. De ska utgå från den enskildes behov och uppmärksamma både unga kvinnor och unga män inklusive unga homosexuella, bisexuella och personer med könsöverskridande identitet och uttryck.

De insatser som regeringen avser att låta genomföra under 2010 för att förebygga och förhindra att unga blir gifta mot sin vilja rör fyra områden:

- stärkt förebyggande arbete
- förstärkt stöd och skydd
- förbättrad samverkan mellan myndigheter
- ökad kunskap.

Stärkt förebyggande arbete

Det förebyggande arbetet inriktas på bl.a. olika former av informationsinsatser om ungas rättigheter riktade till unga och till föräldrar. Regeringen har gett uppdrag med denna inriktning till ett antal myndigheter. Uppdrag har också lämnats med inriktning på kompetensutveckling av personalgrupper som arbetar med unga inom statliga, kommunala och fristående verksamheter. Vidare har en särskild utredare på regeringens uppdrag presenterat ett förslag till utformning och reglering av kommunernas samhällsorientering för nyanlända invandrare (SOU 2010:37). Syftet är att kommunerna ska få stöd i sin uppgift att tillgodose nyanlända invandrades behov av orientering om samhällsförhållanden på lokal, regional och nationell nivå.

Förstärkt stöd och skydd

Regeringen har gett Länsstyrelsen i Östergötlands län i uppdrag att ta fram vägledning för stöd till och rehabilitering av unga som har placerats i skyddat boende, familjehem eller annan institution på grund av att de riskerar att bli gifta mot sin vilja eller har blivit gifta mot sin vilja. Vidare har Socialstyrelsen fått i uppdrag att analysera vilka behov som finns av vägledning, utvärdering och uppföljning eller annat. Syftet är att kvalitetsutveckla arbetet inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården med offer för hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive barn och unga som förmås ingå äktenskap mot sin vilja.

Förbättrad samverkan mellan myndigheter

Det finns ett behov av att olika myndigheter samordnar sina insatser och sin information i fråga om ungas utsatthet att bli gifta mot sin vilja. Ungdomsstyrelsen har mot den bakgrunden fått regeringens uppdrag att vara sammankallande för ett nätverk som ska bestå av statliga myndigheter. Nätverket ska ses som en långsiktig samverkan för att åstadkomma ett kvalitetssäkrat arbete för att förebygga och förhindra att unga blir gifta mot sin vilja.

Ökad kunskap

En särskild utredare har fått i uppdrag av regeringen att inhämta ytterligare kunskap om tvångsäktenskap och barnäktenskap och utifrån kunskapsunderlaget föreslå åtgärder för att motverka sådana äktenskap (dir. 2010:54). Regeringen har även givit en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av skolans arbete med utsatta barn (dir. 2009:80, 2010:18).

Ungdomsstyrelsen har i uppdrag att genomföra en kartläggning av olika aktörer inom kommunala och fristående verksamheter samt inom trossamfund och ideella organisationer som arbetar med unga och som arbetar eller skulle kunna arbeta förebyggande och förhindra att unga riskerar att bli gifta mot sin vilja. Avsikten är att Ungdomsstyrelsen utifrån denna kartläggning ska ge förslag till metodutveckling och på hur ett långsiktigt förebyggande arbete kan byggas upp.

Därutöver aviserar regeringen att den avser att ge statistikuppdrag till Migrationsverket och Skatteverket i syfte att öka kunskapsunderlaget. Utskottet kan nu konstatera att dessa uppdrag har lämnats under sommaren 2010.

Slutligen aviserar regeringen avsikten att undersöka förekomsten av traditionella och vigselliknande ceremonier som inte utgör vigslar i rättslig mening, t.ex. trolovning, samt förekomsten av hemgift eller andra villkor.

Uppföljning och utvärdering

Regeringen avser att under 2011 göra en uppföljning av det arbete som bedrivs inom myndigheter som rör insatser för att förebygga och förhindra att unga blir gifta mot sin vilja. I den uppföljningen ska de åtgärder som beskrivs i handlingsplanen ingå.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill understryka att alla har rätt att själva välja med vem de ska ingå äktenskap. Äktenskapsbalkens regler tydliggör att äktenskapet ska byggas på fri vilja och att äktenskap alltid kan upplösas genom skilsmässa om någon av makarna vill det. Vidare gäller att äktenskap inte får ingås av någon som är under 18 år utan att länsstyrelsen har gett särskilt tillstånd.

Det är viktigt att unga människor får kunskap om sin rätt att själva välja vem de vill gifta sig med och information om vart de kan vända sig för att få stöd och hjälp. Utskottet välkomnar därmed regeringens handlingsplan. Regeringens insatser för att både bistå de unga och öka kunskapen hos deras föräldrar om de ungas rättigheter och samtidigt uppmärksamma samhällets olika myndigheter på problemen är angelägna för att långsiktigt stärka arbetet med att förebygga och förhindra att unga blir gifta mot sin vilja. Uppdragen till olika myndigheter skapar förutsättningar för att öka kunskapen och utveckla metoderna för såväl förebyggande insatser som stödjande och skyddande insatser för unga som utsätts för hot. Utskottet noterar även med tillfredsställelse att regeringen har tillkallat en särskild utredare som har i uppdrag att göra en översyn av lagstiftningen vad gäller skyddet mot tvångsäktenskap och barnäktenskap samt lägga fram de förslag till författningsändringar som kan behövas för att ytterligare stärka skyddet.

Med det ovan anförda föreslår utskottet att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Särskilt yttrande

Skrivelsen (SD)

Josef Fransson (SD) anför:

Sverigedemokraterna ställer sig bakom de åtgärder som listas i den föreliggande handlingsplanen. Vi vill dock understryka att vi inte anser dessa åtgärder vara tillräckliga. Vår uppfattning är att de presenterade åtgärderna måste kompletteras med en kraftfull skärpning av lagstiftningen i syfte att förhindra och förebygga tvångsgifte. Vi avvaktar därför med spänning resultatet ifrån den särskilda utredning som tillsatts och som beräknas redovisa sitt resultat i maj 2012. Vår förhoppning är att utredningen ska landa i ett förslag som bl.a. framhåller vikten av ett starkare och mer explicit förbud mot inblandning i tvångsgifte samt förslag om att Sverige ska anamma en egen version av den danska, s.k. 24-årsregeln, vid giftermål med medborgare från länder utanför EU, som visat sig vara ett effektivt medel i kampen mot tvångsäktenskap.

BILAGA

Förteckning över behandlat förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2009/10:229 Handlingsplan för att förebygga och förhindra att unga blir gifta mot sin vilja.